

Український географічний журнал № 3.- 2002. с.30-37.

5. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил (Теорія, методи, практика). Вид. 4-е, доп.- К.: Європ. ун-т, 2002-216с.
6. Костащук В.І. Мінерально-сировинні ресурси Чернівецької області та стан їх використання (на прикладі будівельних матеріалів) // Науковий вісник ЧНУ. Сер. Географічні науки., Вип.. 120.- 2001.-с.90-96.
7. Паламарчук М.М. Горленко І.О. Мінеральні ресурси і територіальна структура районного промислового комплексу. - К.: Наукова думка, 1972.-216с.

Summary:

PECULIARITIES OF THE TERRITORIAL STRUCTURE OF THE CEASING OF MINERAL RESOURCES IN CHERNIVTSY

In the work it is highlighted the peculiarities of territorial structure of mineral and raw complex in Chernivtsy, in the conditions of transferred economy of Ukraine. In is analyzed the influence of socio-economics processed on the usage of mineral resources.

УДК – 91: 001.2

Тетяна ГРИНЮК

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ В КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Потребують корекції існуючі нормативи співвідношення між сільськогосподарськими, промисловими підприємствами, об'єктами виробничої та соціальної інфраструктури з метою досягнення пропорційного функціонування всіх складових агропромислової сфери. В процесі вибору оптимального шляху розвитку соціальної інфраструктури є потреба враховувати саме нові, виправдані часом вимоги.

Попередні публікації, в яких розкрито методологічні, теоретичні та методичні підходи до вирішення проблем комплексного соціально-виробничого розвитку різних типів сільських місцевостей дозволяють зробити висновок, що більшість з них ґрунтувалися на засадах єдиної форми власності та централізовано-розподільчої політики у суспільно-територіальній організації життєдіяльності на селі. Такий підхід не обминув і дослідження в галузі функціонального розвитку та територіальної організації системи соціальної інфраструктури у сільській місцевості (Вітренко Н.М., Голіков Н.Д., Кочерга О.І. та інші). В роботах останніх років розкриваються вищезгадані питання, однак вже з позиції сучасних тенденцій багатофункціонального розвитку сільської місцевості в цілому та її виробничої і соціально-інфраструктурної функцій зокрема. Ці роботи розкривають переважно економічні аспекти наукової проблеми (Богуцький О.А., Куценко В.І., Мельник С.І., Горлатий М.К., Прокопа І.В., Саблук П.Т. та інші). (4).

В наукових дослідженнях та публікаціях залишається слабо опрацьованим з суспільно-географічних позицій процес багатофункціонального розвитку сільської місцевості, особливо у взаємозв'язку та взаємозалежності рівня розвитку соціальної інфраструктури від рівня матеріального виробництва (зокрема, агровиробництва) у форматі сучасних трансформаційних змін.

Впливова дія науково-технічного прогресу в наших умовах також неминуче позначається на процесі залучення сільського населення у промислові галузі в системі агровиробництва.

В умовах реформування аграрного сектора АПК в нашій державі процеси концентрації та деконцентрації в рівній мірі мають право існувати В умовах реформування аграрного сектора АПК в нашій державі процеси концентрації та деконцентрації в рівній мірі мають

право існувати як форми організації виробничих процесів. Функціонування системи ринкових відносин в аграрному секторі будь-якої держави не заперечує об'єктивний характер концентрації на певному етапі розвитку. Однак, в конкретних умовах свавілля етапу перехідної економіки практично знищило той потужний економічний базис, що був досягнутий за рахунок колективних форм ведення господарства, зруйнувавши систему виробничої і соціальної інфраструктури та тим самим, підірвавши довіру пересічного селянина до перерозподілу матеріальних і нематеріальних ресурсів та можливості отримання за свою працю еквівалентної винагороди. (1).

Розвиток земельних відносин за таких умов вимагає певних виробничо-організованих перетворень. Серед варіантів, що пропонуються окремими економістами та науковцями-аграріями переважають такі, що несуть в собі значною мірою відмову від колективних форм ведення господарства, вбачаючи панацею в активізації фермерства.

Менш радикально налаштовані (зокрема, Турченко М.М.) пропонують реорганізувати державні сільськогосподарські підприємства (що залишились) та провести реконструкцію великих усуспільнених підприємств по трьох напрямках.

Першим з них має бути процес розукрупнення підприємств, що об'єднують за рахунок міжгосподарських виробничих (технологічних) зв'язків декілька сільських поселень. Разом з тим пропонується створити на їх основі підприємства за принципом "одне поселення – одне підприємство", одночасно, не досить переконливо виглядає саме такий вибір. Другий напрямок має сприяти формуванню різних альтернативних організаційних форм – приватно-орендних та колективно-орендних підприємств, селянських спілок тощо.

На думку фахівців цей напрямок може бути реалізований навіть без розкрупнення крупнотехнологічних підприємств. Третім напрямком пропонується утворення в нових формуваннях системи відносин, яка була б адекватною змішаним, певною мірою регулювалось державою і відповідала б за своїми характеристиками соціально орієнтованій ринковій економіці. В даному випадку, сильною стороною таких відносин повинна стати єдність приватної власності працівників на майнові паї і землю та одночасно, колективних форм організації праці. (9).

Через це, у випадку наявності або виникнення певних резервів потужностей соціальної інфраструктури в межах сільського населеного пункту (або навіть системи поселень) цілком раціональним буде розміщувати підприємства виробничого призначення, тим самим підтримуючи розвиток і реалізацію відповідної функції у суспільному відтворювальному процесі. При цьому важливим є дотримання принципу відповідності нових господарських об'єктів потребам розвитку сільських поселень та підвищенню ефективності соціально-економічного балансу території в цілому. Доцільним є розміщення в сільській місцевості підприємств, що відповідали б профілю місцевого сільськогосподарського виробництва. У такому випадку є всі підстави говорити про позитивний вплив як соціальної інфраструктури, так і розселенського фактору на територіальну організацію виробництва за сучасних об'єктивно діючих факторів..

Розвиток інфраструктури характеризується чітко вираженим територіальним аспектом і забезпечує функціонування підприємств структуровизначаючих галузей, що розташовані на певній території або обумовлює їх взаєморозвиток. Саме за рахунок цього категорія інфраструктури найбільше поширення отримала в регіональній економіці.

Між структуровизначаючими виробництвами та інфраструктурою існує тісний взаємозв'язок та взаємообумовленість, адже розвиток структуровизначаючих галузей викликає потребу в розвитку системи інфраструктури. Відповідно, низький рівень розвитку інфраструктури перешкоджає прогресу основних галузей. На сучасному етапі якісні та кількісні зміни в сфері виробництва супроводжуються підвищенням ролі основної продуктивної сили суспільства, що в свою чергу, викликає потребу в його всебічному гармонійному розвитку.

Процес задоволення постійно зростаючих матеріальних та духовних потреб, що витікає з сутності відповідного економічного закону, виступає метою суспільного виробництва та одночасно набуває характеру рушійної сили економічного росту. Незважаючи на те, що аспекти кількісного впливу рівня розвитку інфраструктури на основні показники розвитку структуровизначаючих галузей достатньо на досліджені навіть на сучасному етапі, інфраструктура розглядається більшістю економікогеографів як один з найбільш значних факторів розвитку та розміщення продуктивних сил. Соціальна інфраструктура, що територіально супроводжує населення, відіграє поряд з іншими факторами розміщення надзвичайно важливу роль у просторовій організації виробництва та розвитку регіонального господарства. В той же час, механізм впливу соціальної інфраструктури на економіку регіонів поки що не є до кінця з'ясованим.

Згідно з законами розселення його рушійною силою та основою еволюції самого процесу розселення виступає матеріальне виробництво, що є загальновизнаним методологічним положенням. Відповідно, розміщення і розвиток продуктивних сил викликає відповідні зрушення в розвитку та розміщення населення, веде до формування населених пунктів та систем розселення. Цей факт аж ніяк не заперечує об'єктивного існування зворотного зв'язку між виробництвом і розселенням. Розміщення виробничих об'єктів співвідноситься з станом розселення особливо на етапі інтенсивного індустріального розвитку у зв'язку з посиленням впливу окремих територіальних форм організації виробництва (територіальна концентрація та спеціалізація виробництва). Справедливим буде відмітити, що наслідки урбанізації, що визначилися в наявності великих промислових центрів, не можуть бути єдиним критерієм для розміщення нових виробництв. Звичайно, необхідним залишається врахування інших факторів, що визначають ефективність соціально-економічної системи "виробництв розселення".

Залежність рівня розвитку соціальної інфраструктури від рівня розвитку матеріального виробництва дозволяє стверджувати, що проблема нівелювання регіональних відмін в рівні та якості життя не може бути відокремлена від проблеми оптимізації розміщення продуктивних сил, що робить процес територіального планування виробництва важливим поштовхом у вирішенні соціальних завдань соціального розвитку.

Якщо форми розселення відповідають об'єктивним законам розвитку суспільства, це сприяє прискореному розвитку продуктивних сил, і навпаки, розселення може виступати гальмуючим фактором у разі відсутності такої відповідності. Як справедливо відмічає Г.Н. Сингур: "наука ще не виработала конкретного методического аппарата, с помощью которого можно количественно выразить влияние социальных факторов на производительность труда и эффективность производства"(7). Однак, в загальній системі факторів росту ефективності виробництва соціальні фактори посідають провідне місце.

Наукові дослідження доводять, що вирішити проблему організації обслуговування сільського населення можливо лише шляхом докорінної зміни технології надання послуг населенню, створення нових типів підприємств і установ соціальної інфраструктури на основі широкого використання досягнень науково-технічного прогресу.

Досягнутий рівень розвитку соціальної інфраструктури села в тій чи іншій мірі слід розглядати як безпосередній результат та відображення ефективності сільськогосподарського виробництва на фіксованому етапі розвитку. Система установ соціально-культурного призначення виконує важливу виховну функцію, сприяє раціональному використанню вільного часу, а в економічній сфері здійснює безпосередній вплив на підвищення культури праці, рівень її наукової організації, а відтак, і на продуктивність праці. В процесі управління розвитком соціальної інфраструктури можна здійснити суттєвий вплив на ріст економічної ефективності виробництва по напрямках: за рахунок раціонального використання капітальних вкладень, спрямованих в цей сектор господарства шляхом підвищення ефективності його розміщення та функціонування; за рахунок підвищення продуктивності

праці в усіх галузях господарства у зв'язку з підвищенням ступеня забезпеченості населення послугами і об'єктами; створенням сприятливих умов життя, внаслідок чого буде вирішено проблему забезпечення підприємств кадрами; підвищенням протяжності їх працездатності.

Література:

1. Виробнича сфера села і сільське життєве середовище./ І.В. Прокопа, Д.О. Мотруніч, Л.О. Шепотько; І.В. Прокопа (відпов. ред.); НАН України. Інститут економіки. – К., 2001.- 120с.
2. Витренко Н.М. Соціальна інфраструктура України: оцінка рівня и перспектив розвитку/ АН України. – К., Наукова думка, 1993. – 144 с.
3. Витренко Н.М. Хозяйственный механизм сферы платных услуг. – К., 1989. – 20 с.
4. Гришук Т.А. Взаєморозвиток виробництва, систем розселення і соціальної інфраструктури у сільських місцевостях України./ Географія і сучасність. Збірник наукових праць. – К., 2003. – Вип. 9 – С. 123-135.
5. Економічний і соціальний стан аграрного сектора України: Наукова статистико-аналітична розробка. / П. Т. Саблук, О. А. Бугуцький, М. К. Орлатий та ін. – К., 1997. – 372 с.
6. Куценко В.І. Соціальна сфера в умовах трансформації економіки/ В.І. Куценко (ред.); НАН України. Рада по вивченню продуктивних сил України. – К., 2000. – 284 с.
7. Снігур Г.Н. агропромислова інтеграція и хозяйственный механизм. – Кишинев: Карте Молдовенлекэ, 1983. – с.175.
8. Соціальна інфраструктура села: навчальний посібник. За ред. П.Т. Саблука. – К., 2002.
9. Соціальна сфера в перехідній економіці: зб. наук. праць. / В. М. Новіков (відп. ред.) НАН України. Інститут економіки. – К., - 2000. – 132 с.
10. Турченко М.М. Організаційно-економічна реструктуризація аграрного сектора регіона. – Харків, 2000.

Summary:

Tatiana Grymuk. TRANSFORMATIONAL PROCESS IN AGRICULTURE SECTOR IN THE CONTEXT OF INFLUENCE ON THE SOCIAL INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN RURAL AREA.

The main contemporary trends in agroproduction as factor of development of systems of social infrastructure objects in country side were examined.

УДК У04: У040

Любомир КОКОВСЬКИЙ

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

З розвитком нових та новітніх технологій відбувається процес активного становлення взаємозв'язків світового господарства. Новітні фінансові технології, електронні системи комунікації особливо пришвидшили інтеграцію світового суспільства. Сучасний світ характеризується принципово новими процесами та закономірностями розвитку.

Особливістю і головною закономірністю сучасного світового життя є глобалізація, яка сьогодні вже реально стала основним законом світового розвитку. Дослідження впродовж останніх десятиріч в області глобалістики, глобальних трансформацій і глобальної економіки відкрили цілий ряд нових закономірностей і законів її розвитку. Дослідженню глобалізації присвячено дуже багато наукових праць та публікацій як в Україні так і за кордоном.

Для одних країн вона несе великі можливості, для інших – великі загрози. Як зазначав